

ШЫН

1969 ч.
СЕНТЯБРЬ

9

ВТОРНИК
№ 212 (8058)

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы Өртөз 2 көп.

СОВЕТ ПАРТИЯ-ЧАЗАК ТӨЛЭЭЛЕРИ СОФИЯДА

Болгариянын Коммунисттик партиясынын Төп Комитетинин болгаш Болгария Улус Республикасынын Министрлер Чөвүлелинин чалаанын өзүгээр совет партия-чазак төлээлери СЭКП Төп Комитетинин Политбюроунун кежигүнү, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный баштадыр сентябрь 7-де Москвадан Софияга чорупкан.

Ол төлээлөр Болгарияга социалисттик революциянын 25 чыл оюну байырлап кырып.

СЭКП Төп Комитетинин Политбюроунун кежигүнү, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный баштадыр совет партия-чазак төлээлери сентябрь 7-де Софияда барган.

Болгариянын Коммунисттик партиясынын Төп Комитетинин болгаш Болгариянын Министрлер Чөвүлелинин чалаанын өзүгээр Болгарияга социалисттик революциянын 25 чыл оюну байырлап кырып-биле ол совет төлээлери унда барганы ол.

(СЭТА).

ЛЕНИНЧИ ЮБИЛЕЙНИ ТӨЛЕПТИГ УТКУУР

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕ, ССРЭ-НИН
ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНДА, ССРЭ-НИН
МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ
БОЛГАШ ПРОФЕССИОНАЛДАР
ЭВИЛЕЛДЕРИНИН БҮГҮ-ЭВИЛЕЛ
ТӨП ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

СЭКП ТК, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумун, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели болгаш ВЦСПС В. И. Лениннин төртүтүнгөн хунүден бээр 100 чыл оюнга алдар болдурган социалисттик чарышта түннелдерин үндүреринин чурумунун дугайында болгаш ол чарышка тилекчилерин деткил шаңнаар дугайында айтыргы чугаалажып көргөн.

Хүлээп алган доктаалыга СЭКП Төп Комитети, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумун, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели болгаш ВЦСПС Марксист-Ленинчил революстуг өөрининин аналдыг уламчылачызы, Совет Эвилелинин Коммунисттик партиясынын үндөилекчизи, Октябрьнын социалисттик Улуг революциясынын баштагычызы, делегейде баштайгы социалисттик күрүенин тургузучузу—Владимир Ильич Лениннин төртүтүнгөн хунүден бээр 100 чыл оюн төлөптиг уткуур дээш бүгү улустун социалисттик чарыжынын бүдүрүлгелерде болгаш туугуларда, колхозтарда болгаш совхозтарда, албан черлеринде болгаш организаацияларда улам калбарганын күзөлдүн улуг ханышыкыны-биле демдеглезин.

Чуртта политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрүлүшкүн совет улустун бедик идеялг чоруюнун, Коммунисттик партиянын политиказын оон хандыр билдир база деткил турарынын, коммунизмнин улуг херезинге оон чайгылыш чок шыңчызынын бүзүрелдиг илерели болур.

СЭКП Төп Комитети, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумун, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели болгаш ВЦСПС-тин каттыкшан доктаалын өзүгээр Ленинчи Юбилейин Хүндүлел Бижиктерин В. И. Лениннин төртүтүнгөн хунүден бээр 100 чыл оюнга белеткел чоруп турда бедик көргүзүлгелерин чедип ап, юбилейлик чарышка эң шылгараан үлөтпүр бүдүрүлгелерин, транспорттун, харылаанын, туугун, садыгын, колхозтарын, совхозтарын болгаш организаацияларын коллективтеринге тысыр.

Ленинчи Юбилейин Хүндүлел Бижик-биле шаңнаар дугайында СЭКП ТК-нын, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин болгаш ВЦСПС-тин доктаалын чарлаарын база тилекчилерге ону тысырны байырлыг хуралдарга, анаа хуралдарга, митингилерге чорударын доктааткан.

Ленинчи Юбилейин Хүндүлел Бижиктери-биле шаңнаарыга төлөптиг болган бүдүрүлгелерин, колхозтарын, совхозтарын болгаш организаацияларын коллективтеринге бүгү-эвилел акша шаңнааларын Бүгү-эвилелдин социалисттик чарыжынын түннелдерин өзүгээр ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин болгаш ВЦСПС-тин шилтир Кызыл Туктары-биле шаңнадыр коллективтерге көрдүнгөн хемчээлери-биле тысыр.

Ленинчи юбилейге белеткел чоруп турда күш-ажылдын бедик үлөгер-чижектерин көргүскөн мурнакчы ажилчиннарын, колхозчуларын, улус ажил-агынын тускай эртемчилерин, хөй-ниити организаацияларын ажилдачыларын, эртемнин болгаш культуранын ажилдачыларын шаңнаары-биле «Күш-ажылчы эрес-маадырлык чорук дээш, Владимир Ильич Лениннин төртүтүнгөн хунүден бээр 100 чыл оюн демдеглээр-биле» деп Юбилей медалын тургускан.

Софияда байырлал

СОФИЯ. (СЭТА-нын тускай корр.). Сентябрь 8-те Софияда «Универсиада» дээр эң улуг залыга Болгариянын Коммунисттик партиясынын Төп Комитетинин, Болгария Улус Республикасынын Улус хуралынын Президиумунун болгаш Министрлер Чөвүлелинин, Алачурт фронтунун Национал чөвүлелинин болгаш өске-даа организаацияларын Болгарияга социалисттик революциянын 25 чыл оюнга тураскал болдурган байырлыг хуралы азыттыган.

Хуралда алачурттын ара-аында социалисттик болгаш өс-

ке-даа чуртарын төлээлери бар. СЭКП ТК-нын Политбюроунун кежигүнү, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный болгаш хуралда олуржуп турар.

Бүр-нун Улус хуралынын Президиумунун Даргазы Георгий Трайков байырлыг хуралды азыткан.

ББП ТК-нын Бирги секретары, Бүр-нун Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Тодор Живков «Чээрби беш чылда социализмнин оруу-биле» деп илеткели кылган,

ССРЭ-нин партия-чазак төлээлери Ханойда

ХАНОЙ. (СЭТА). СЭКП ТК-нын Политбюроунун кежигүнү, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы А. Н. Косыгин баштаган ССРЭ-нин партия-чазак төлээлери Вьетнамнын Ажилчы чоннар партиясынын ТК-нын Даргазы, ВДР-нин Президентизи эш Хо Ши Минни оруншударына киржир-биле Ханойда чед берген.

Аэродромга төлээлери ВДР-нин Национал хуралынын Доктаамал комитетинин Даргазы Чыонг Тинь, ВАП ТК-нын Политбюроунун кежигүнү, ВДР-нин Премьер-Министри Фам Ван Донг, ВДР-нин даштыкы херектер министри Нгуен Зуй Чинь, ВАП ТК-нын Политбюроунун кежигүнү, ВДР-нин Премьер-Министринин ораакчысы Ле Тхань Иги болгаш албан-нык өске-даа кижилери уткаан.

Аэродромга хүндүлел таныылын кажымдал туугуну азын-га чыскааган.

Тускайлаан резиденцияга төлээлери ВАП ТК-нын Бирги секретары Ле Зуан уткаан. ССРЭ-нин партия-чазак төлээлери биле вьетнам аштерини аразында беседа болган.

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиясынын ТК-нын,

ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин, бүгү совет улустун өмүназын А. Н. Косыгин, совет төлээлериин кежигүнери ВАП ТК-нын Даргазы, ВДР-нин Президентизи, вьетнам улустун баштагычы, делегейин коммунисттик болгаш национал-хосталгалдык шимчешкинини шылтарангай ажилдагычы, Совет Эвилелинин шыныч өлүгү эш Хо Ши Минниң мөчөөни-биле холбаштыр ханы кажымдалып илерейлэн. Вьетнамнын Ажилчы чоннар партиязын долгандыр сырый каттыкшан вьетнам улуг эш Хо Ши Минниң чыгыларын удурулга болдурбушкан, социализм тургузуушкунуна, империалисттик агрессияны өб-тур шаварына, бодунун национал сорулгаларын даштыкы-нын каныг-даа холгаарлашкыны токка шиптирлээринге чаз-чаа чедикширини болгаш тилекчилерин чедип алыр дээринге быжыг буураалы илерейлэн. Совет Эвилели пролетариян интернационализмдин принциптерин хажык чокка удурулга болдурбушкан, акы-душка Вьетнам Демократтыг Республика-биле сырый кзы ажилдажылганы моон сонгаар-лаа чоруп, империалисттик агрессияга уду демиселге вьет-

нам улуска дуалажып, социалисттик тургузуушкунун херезинге боттут деткимчени көргүзөр.

ВАП ТК-нын, ВДР-нин Национал хуралынын, чалаанын, чурттугун ажилчы чоннарынның өмүназын Ле Зуан, Чыонг Тинь, Фам Ван Донг, Нгуен Зуй Чинь бо сажымалдын хун-неринде эп-сеткил каттыргалганы илерейлэн дээр Совет Эвилелинин Коммунисттик партиязына, ССРЭ-нин чазанга, бүгү совет кижилерге четтиргенин илерейлэн. Совет партия-чазак төлээлери Ханойже чорутканы совет улустун вьет-нам улус-биле найыралын илерейлэн болур. Вьетнамнын Ажилчы чоннар партиязы, вьетнам улус эш Хо Ши Минниң чыгы чоразы социализмнин оруу-биле быжык-биле баар, империалисттерин болгаш оларын чалчатарынын агрессия-зынга шиптирлгит өбүр шалымшыны бээр. Вьетнамнын хосталгалын болгаш хамаарышпас чорун, вьетнам улустун бодунун херезин боду шиптирлээр ыдыктыг эргелерин чайгы-лыш чокка камгалап алыр.

Беседа найыралдык болгаш акы-душка эп-сеткил каттыгы-тырлыгынын байдалына эркен.

ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫНГА ЧАРЫШТЫ УЛАМ-НА КАЛБАРТЫЛЫҢАР!

Соолгу хонуктарда доктаай берген чыгыш хунер мал ченинч бөлөкчилерин болгаш дужут дээш демиселдин темпизин улам шалыпчыткан.

Анаап алышыкыга улуг рольду ойнап турар бистин, чалаачыларыбыстың «ащтары-ның мань» база дүргөдөш. Оон бир тодаргай херечизи бо:

республиканың «Сельхозтехника» автобазасының «Моя-гей» совхозта ажилдап турар чалаачыларынның бүдүрүлгенин көргүзүү бедик. Олар уя анык-айгыда ажилдап кылган соци-алисттик чарыштын негелдизин өзүгээр хун бүрүнүн элчег нормазын 150 хуудан ажыр күүсөдирин шиптирлээр.

Дуржулгалыг чалаачы эш Мамонтова удуруткан бөлүн чалаачылар совхозтун Успен-ка суурда № 3 бригаданын кукурузанын негизин массазын сөөртүп тургаш, чамдын хун-нерин нормазын 325 хуу чедип күүсөдир турганнар. Сов-хозта ажилчынын комитети беш хонуктуң түннелин өзүгээр уя

чалаачыларга акша шаңнаалын тыыскаан. ЧУРУКТА: кукурузаның не-гаан массазын сөөртүрүгө шылгараан чалаачылар (сала-гай талазындан) Анатолий Чу-гунов, Виктор Кузьмин, Аф-анис Паравичин, Владимир Манаскин олар. А. АИРНИН ФОТОЗУ.

Күрүне шыгжамырынга

Сентябрь 8-не чедир республиканың тараа хүлээп алыр Черлеринге 16822 тонна тараа кирген. Ол болза планынч 28 хуузу болур. Сентябрь 7-нин хунунда күрүне шыгжамы-рынга 1534 тонна тараа кирген. Бай-Тайга район планын 118 хуу күүсеткен. Нол тараалаң районнардан Таңды планын 28,7 хуу, Улуг-Хем—28,5, Чөөн-Хемчи—28,6 хуу күү-седип турар.

Совхозтардан күрүнеге тараа дунаар планын «Нон-Тей» 253,5 хуу күүсеткен, азы 1014 тонна тарааны дунааган. Нон-тейжилер пландан ажыр муң тонна тарааны күрүнеге са-дар дээн сөзүн быжык-биле ээлеп турар. Ол ыкыш кү-рүнеге тараа дунаар планын «Күш-ажылдын хостуу» совхоз 141 хуу, «Тээли» — 127,1 хуу, «Сүт-Хөл» — 108 хуу күү-седип, мурнакчылар болуп турар.

«Өк», «Чыраа-Бажы», «Шенкээр» совхозтар амга чедир күрүнеге чагыс-даа тонна тараа дунааган.

АЖЫЛ ИЗИГ ТУЛУК

«Тээли» совхоз ийн муң ажыг тойна мал ченинч бөлөк алгаш, планын күүсөдир-гине өөкүшүлэй берген. Ажыл-агынын Бай-Тал, Кы-зыл-Дар салбырлары мал ченинч бөлөкээринин планын ажыр күүсеткен, салбырлар арамында социалисттик чарыш-тың мурнакчылары деп сана-дыр турар.

Бай-тачылар үл чүс тонна хере ситен белеткээр планын ийн катал ажыр күүсеткен, үл чүс тонна ажыг көк-сула-ны база ажаап алган. Республиканың Хүндүлел самбыраакында кирген Дарган Дуга-оолдун ситен белеткээр комсомолту-аилкалар бригады-зы эки түннелдерин чедип алган. Бригаданың кежигүнү 120 тонна ситен белет-кээр деп хүлээп алган. 160 тоннаын сарааткан алган.

Салбырлар Даштыг-Тейде-кобук бригаданың партия бөлүгүн удуруткузуу Дар-жаа Селекман кедир кылган хоюн тургузу азыраа: кой-ку-мунист түтүл бодунун ку-жү-биле бөзүл 15 тонна ситен кедип алырын хүлээнген, ам 60 тоннаын белеткеш алган. Республиканың алдарыг мал-чыны С. Контар 45 тонна мал ченинч белеткеш, кыштаада чедирип алган.

«Тээли» совхозтун Тейлерде

хойжу комсомолту-аилкалар-нын бригаданы малын иш-кейге азыраарына чедир ченинч белеткеш алган. Брига-даның кежигүнү Хертек Са-дыкжан бодунун күжү-биле үкөн тонна хере ситенинч бөлөк алган. Бригаданы ССРЭ-нин Дээди Совединин депутаты Мукайлы Маадыр-оол удурутуп турар.

Совхозтун Найырал салбы-ры кукуруза ажаап алырын доо-зуп турар. Анаа кукуруза ажаап алыр комбайннар чед-ипшөй турар-даа, мал ченинч бөлөкээринге шалтык болбаан: хөй саныг шепча-лар селостазынында дуаалат-каш, кукуруза массазын кыс-ка хуувада ажаап алырын халыктар. Ам-Эр-Халак фер-мазыда алды муң тонна хере погаш масса селостаттыган, а совхозтун селозу өрткөн чылдаазылдан ийн катал хөй болган.

Ам районда мал ченинч бөлөкээринин доосту токуш-туулаа-биле чегерелештер та-раа кезилдедиз түтүтүлүшкөн. Ажыл-агылдарында ажаап ап турар дужуду чаагай. Чажээ, «Мурнакчы» колхоз бир тек-тардан-ла 10 центнер дужутту ажаап ап турар.

М. КЫРДЫ-КАРА, «Шынык» штаттаа дамбаар чорр

Тайдыма «Революциянын чалбыжы» колхоз бо сезонда 10372 гектар тараа кукурузаларын ажаап алыр. Бо хүн-перде артыкчыл комбайнери № 2 бригаданың тараа шол-деринде 3000 гектарын кызыл-тазын дөрт кестирин ажаап турар. Колхозта дужутту ажаап алыр-биле чегерелештер, кедир чылдын дужудунга урелл белеткелди 24 ийнч саста-тыг үл авено дүкени, хүндүсүк ийн ээлчеге чорудуп турар. Соолгу хүнперге чедир чаа дужуттун 420 тонна тара-аын кедир чылдын дужудунга херектээр кылдыр ары-талышын удуруткан.

ЧУРУКТА: колхозтун төп шаңында тараа арылаашкыны.

В. МОЛЬБИНИН ФОТОЗУ.

Мурнакчыларга байыр чедирген

Ситен белеткелдин планын 100,2 хуу кылдыр чедикширин күүсеткени-биле «Бүрен» совхозтун эр, херезеэн ажилчиннарына болгаш тускай эртемчилеринге СЭКП обком болгаш Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлели байыр чедирген. Көдээ ажил-агый продуктуларын бүдүрү база күрүнеге садар талазы-биле планын оонаалдарын чедир болгаш ажыр күүсөдир дээш бүренчилер моон сон-гаар-даа күженишкенин ажилдаарлар, дужут ажаап алышыкынын чидирин чокка чогуур үеде эрттирлер, оон-биле ленинчи юбилейин, Совет Тыванын 25 чылынын байырлааны күш-ажылчы белетик ужуражырлар дээринге СЭКП обком болгаш республиканын Министрлер Чөвүлели бы-жыг буурулдин илередиң турар.

КУДР-нин партия-чазак төлээлери-биле А. Н. Носыгинниң ужуражышкыны

ХАНОЙ. (СЭТА). Сентябрь 7-де Ханойга СЭКП ТК-нын Политбюроунун кежигүнү, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы А. Н. Косыгин баштаган ССРЭ-нин партия-чазак тө-лээлери Корейин Күш-ажыл партиязынын ТК-нын Президи-умунун кежигүнү, КУДР-нин Дээш улуг хуралынын Президи-умунун Даргазы Пой Ен Ген баштаган КУДР-нин партия-чазак төлээлери-биле ужурашкан.

Ийн талаа сонургалдыг өлөң айтыргалар талазы-биле санал-оонааларын солчулгазы найыралчы беседа чоруп турда болган.

СОВЕТ-ЮГОСЛАВ КАДЫ КЫЛГАН ДЫҢНАДЫГ

ССРЭ-нин даштыкы херектер министри А. А. Громыкоуна алды өзүзүнүн алы-чору доозулган соода совет-югослав кады кылган дыңнадыгы ЮСФР-ге парлап үлдүргөн. Ды-надыкта чугаалааны болза, сентябрь 2-ден 6-га чедир Юго-славияга чоруп турган үеинде А. А. Громыкоу ЮСФР-нин Президентин И. Броз Тито, ЮСФР-нин Эвилел күүсөкчи ве-чининин Даргазы М. Рибичин хүлээп алган. ЮСФР-нин даштыкы херектер талазы-биле күрүнө секретары М. Топ-вал-биле делегерей айтыргалар дугайында чугаалажыш-кынар кылган.

ССРЭ биле ЮСФР-нин аразында ийн талаалыг харыл-лаарын чугаалажып көөрүнчө озаа кичээлгеин салган дээр-ин дыңнадыкта чугаалаан. Совет Эвилели биле Юго-славиянын аразында найыралдык болгаш кады амылдажыл-галды улам ийнч хөгжүлгөдөр дээр ийн талаа санаалар. Совет-югослав харылдааларын амыг турар байланыш үнелер көр-бүшкан, ийн тала 1955 чылда Совет Эвилелинин болгаш Югославиянын чалаачыларын амыг турар байланыштын принциптеринин укур-дузалын демдегелен. 1963 чылда Мо-сквада Совет Эвилелинин удуруткулары-биле Президент И. Броз Титовун ужуражышкынын үеинде ол декларация база бадаткан. Ийн талаа таймызларан принциптер ийн чурттуң аразында кады амылдажылганын быжыг үе-динде болур дээринге ийн тала чыгыс аай болган.

Дыңнадыкта экономика, эртем-техника, эртем, культура болгаш өске-даа адырлар талазы-биле кады амылдажыл-галыг чүзөр түннелдерин демдегелен, оун моон сонгаар-лаа хөгжүдериңе беленип илерейлэн.

Талаалар делегей айтыргаларын талазы-биле санал-оонааларын калбак солчулгазын кылган. Моон-биле кады Европага кады амылдажылганы болгаш амыл чок чорук-туң айтыргаларына озаа кичээлгеин салган. Нийти-евро-па хуралын эрттирген Европаның айтыргаларын шипти-рлээринге амыктыг базым болуп ийик деп, дыңнадыкта демдегелен.

Ийн талаа агрессияга удуур вьетнам улустун демиселин дедирлери база катал илерейлэн, вьетнам улустун дүрүн өзүгээр эргелерин боттадыларын магалаар шиптир-лерин парик чугаалажышкынына удурутерине куезлеп илерейлэн.

Экватор аар дөңсөөлөрүн аараал иерилерин сол-гаарлашкынын чокка удурулганын эрежжик чугулажыг дугайын ийн талаа база катал медегелен.

Санал-оонааларын болгаш солчулгазы совет-югослав та-рылааларын улам ийнч хөгжүдериңе болгаш байлаалар-ына үрө-түндөлдиг ужуру-дузалыг болур деп бүзүрелди дыңнадыкта илерейлэн. Ийн чурттуг чотугуу таалаалык-теринин аразында харылдааларын болгаш сүмөдөжштер-ин калбартыр дээр ийн тала санаалар.

ССРЭ-нин даштыкы херектер министри А. А. Громыко ЮСФР-нин даштыкы херектер талазы-биле күрүнө секретары М. Топаланың Совет Эвилелинде келди деп, чалаан. Ол чалаалгын күзөл ханышкыны-биле хүлээп алган. Аян-то-руктуң өзүн немей дугуржур болган.

УЛАМ КҮЖЕНИШКИНИНГ АЖЫЛДААР

Тываның тарааажылары дүжүтү дүргөн болгаш чидир чокка ажаап алыр, Төрөөн чуртка хой таранын бээр дөш бүтү күжүн салып турар. Беш чылдың дортку чылда олар күрүнеге 80 муң тонна таранын садыр деп социалисттик күлээтени алган болгай. Бу чылдың агар-бойду байдалы берге болжааган, өзүлээтени күсүдөн болурун аргазы бар. Республиканың тарааажы районнарында багай өвөс дүжүт үгөн. Чамдык колхозтарда болгаш совхозтарда гектардан-на дүжүт 11-12 центнер чедип, а чамдыктарда оон-даа хой болуп турар. Тарааажыларын сорулгазы чүз дөшөге сымка чыгыс-даа тараа карбайн, дүжүтүт өңчөкөс хуураада бектик шыгарып ажаап алыры болуур. Харың оо таварында күрүнеге тараа садыр күлээтенин чедипкиниң күсүдөн, келер чылдың дүжүтүгө ажаап алыр ажи-агыларын үзүшкөн-биле ажи-агыларын хандырып, мал чени тарааажылар фондустарын тургузуу аң шадаар бис.

Тайды, Каа-Хем болгаш Уаг-Хем районнарың колхоздарың болгаш совхоздарың хой нуруузу дүжүт ажаап алышыңыга багай

өвөс белеткедиге ужурашкан болгаш бу чугула кампанияны хову ажи-агыларын баштайгы хүнеринден эгелеш, алаан организаастык болгаш бектик шыгарып чоруда берген. «Кок-Тей» совхозтун тарааажылары дүжүт ажаап алышыңы бир дугаарында эгелеш болгаш темпанын ам-даа кудулаптай турар. Бу ажи-агы дүжүт ажаап алышыңының болгаш таранын күрүне садырың тарааажы-биле республикада бирги черде чоруп, тараа хүлөөн азыр черлерге 1000 тонна ажык тарааны чоруткан. Уаг-Хем районунуң И.А.Новиков атыр колхозу база чедипкиниң ажи-агы, ам тарааны пландан амыр садып турар. Тайдының тарааажы совхозтары база таранын күрүне шыгжамырыңче үзүткес чок чорудуп турар. Тайдының тарааажылары бо хүнге чедир 17 муң тонна таранын күрүне шыгжамырында урган. Оо дөшөгө эртен чылдың бо үзүндө турганын дүжүт катан хой-дур.

Былчалаажок дүжүт ажаап алышыңы болгаш күрүнеге садыры чамдык черлерде кедергей оожум чоруп турар. Чоюн-Хемчик районунуң ажи-агылары дүжүт ажаап алышыңыга чептес белеткедиге ужурашкан болгаш бу чугула кампанияны хову ажи-агыларын баштайгы хүнеринден эгелеш, алаан организаастык болгаш бектик шыгарып чоруда берген. «Кок-Тей» совхозтун тарааажылары дүжүт ажаап алышыңы бир дугаарында эгелеш болгаш темпанын ам-даа кудулаптай турар. Бу ажи-агы дүжүт ажаап алышыңының болгаш таранын күрүне садырың тарааажы-биле республикада бирги черде чоруп, тараа хүлөөн азыр черлерге 1000 тонна ажык тарааны чоруткан. Уаг-Хем районунуң И.А.Новиков атыр колхозу база чедипкиниң ажи-агы, ам тарааны пландан амыр садып турар. Тайдының тарааажы совхозтары база таранын күрүне шыгжамырыңче үзүткес чок чорудуп турар. Тайдының тарааажылары бо хүнге чедир 17 муң тонна таранын күрүне шыгжамырында урган. Оо дөшөгө эртен чылдың бо үзүндө турганын дүжүт катан хой-дур.

МООН ЧУГУЛА АЖЫЛ-ХЕРЕК ЧОК

Материалдыг деткиишкин—ажаап алышыңы болгаш күскү чер аңдарылгазын чедипкиниң чорударының үнденини

Россия Федерациязының тарааажылары амгы дүжүтү нарын байдаларга ажаап ап турар болгаш келер чылдың тарытталыңа база белетенип турар. Уругулуңуң чыгаша-кышкыны бүтү-ле хуураааларын, телевиетинин ажи-агы планнары урген. Бүтү-ле көдө ажи-агы кудулаптарың ажаап алышыңың болгаш күскү чер аңдарылгазын темпелер эртен чылдааңдан мичанга дымка хожудал турар.

Миниң байдалдарга көдө ажи-агы организаастык ажи-агыларын, колхозтарын болгаш совхозтарын уду-туртуктары база специалистер ажи-агы бурунун күш-ажылы болгаш материалдыг куралдарын өңчө-үрүткүч-недиг ажи-агы ужурут. Материалдыг деткиишкиниң совхозтарга күш-ажыл төлөвирин дугайында дүжүтүр-биле көрдүгөн хемчеглерин өзүлээтени ажи-агы болгаш тарааажылар ууг ажи-агы болуп турар.

Ажи-агыларын нормаларын ажи-агыга ажи-агы кылдыры болгаш үзүткес турар организаастык ажи-агы билингир болгай. Мичаарга бир өвөс бугурулуңуң техноло-гиязы азы байдалдар өскөрлө берген болза (чигеэлөөрге, чамдык тарааажылар ажаап алыры азы таранын шыгы уугу байдалдарга ажи-агы), ажи-агыларын нормалар чингет-тинген, а ажаа дүжүтүр төлөвир берген туруп болуп турар.

Сибириниң, Ыраккы Чоюн чүктүң, Уралдың болгаш Поволжениң ажи-агыларын дүжүт сөөртүгезинде ажи-агы турар чолалыңарга шаңналар төлөвир эгелеш оналгаларын күсүткенин дөш кылганын барымдалаар ажи-агы төлөвирин 20 хуузу болгаш элчегиниң ажык күсүткенин оналгаларын угуу бурунун күш чедир хуузу болурун күшүтү болуп турар дүрүмдө көргөн.

Ынчаллаажок материалдыг деткиишкин оо бүтү хемчег-лерин чамдык ажи-агыларга ыракта-ла чедир ажи-агыларын турар. Устүнде айттыңан областтар, крайларга, АССР-лерге болгаш Поволжениң күр черлер районнарыга ажи-агыларын чамдык сезон нормаларын күсүткенинде дүжүт ажаап алышыңың болгаш бу чугула кампанияны хову ажи-агыларын баштайгы хүнеринден эгелеш, алаан организаастык болгаш бектик шыгарып чоруда берген. «Кок-Тей» совхозтун тарааажылары дүжүт ажаап алышыңы бир дугаарында эгелеш болгаш темпанын ам-даа кудулаптай турар. Бу ажи-агы дүжүт ажаап алышыңының болгаш таранын күрүне садырың тарааажы-биле республикада бирги черде чоруп, тараа хүлөөн азыр черлерге 1000 тонна ажык тарааны чоруткан. Уаг-Хем районунуң И.А.Новиков атыр колхозу база чедипкиниң ажи-агы, ам тарааны пландан амыр садып турар. Тайдының тарааажы совхозтары база таранын күрүне шыгжамырыңче үзүткес чок чорудуп турар. Тайдының тарааажылары бо хүнге чедир 17 муң тонна таранын күрүне шыгжамырында урган. Оо дөшөгө эртен чылдың бо үзүндө турганын дүжүт катан хой-дур.

кынында ажи-агы турар трактористерге-машинистерге 4-1 центнер, а арткан районнара ажи-агы турар ол професси-яны кижилеринге 3-3 центнер тарааны халаска бээр дуга-йында СЭИП ТК-ның болгаш СССР-ның Министрлер Чогуу-лениң доктаалы чамдык черлерде урег турар. Ынчаларга чам-дык ажи-агылар бо чылдың дүжүт ажаап алышыңың оңагай байдалын барымдалаар көрбөз болгаш комбайнер-лерин сезон нормалары бектик болу берген, мичанга ме-ханизаторлар чогуур хемчеглери тарааны халас алыр эргезин херек кырында алыр аргазы чок болуп турар.

Совхоз бүрүндө материалдыг деткиишкинниң фондузу азы чарыштык тыпкелдерин деткип шаңналарын хиреп-тилер бар болгай, оларын база-ла чамдык черлерде ажи-агыларын турар. Колхозтарга хамзаарыштыр база ыңчалдыр чу-гаалал болуур.

Шолдерге берге байдал материалдыг болгаш моральдыг дет-киишкиниң бүтү хемчеглери ажи-агыларын негеп келген. Ажи-агыларын уду-туртуктары, колхозниң профвиел комитеттери дүжүт ажаап алышыңың болгаш күскү чер аңдарылгазын темпелерин күсүткелдер тарааажы-биле не-медде хемчеглери алыр ужурут.

Көдө ажи-агының механизастыгын ажи-агыларга ажи-агыларын нормаларын база комбайнерлерин сезон нормаларын агаар-бойдустан болгаш бугурулуңуң өскө-даа байдалдарына таарыштыр чугула аптарган черлеринге эде көрө чогуур.

Агаар-бойдустан нарын байдалдарын барымдалааш, РСФСР-ның Министрлер Чогуулы мича деп доктааткан: Ыраккы Чоюн чүктүң, Сибириниң, Уралдың, Кара-хорзунуң өвөс зонанык болгаш өскө-даа чамдык районнарың ажи-агыларын 1969 чылдың тараа болгаш техниктиг культу-раларын, картофелдин болгаш ногаалар дүжүтүр ажаап алы-рында ажи-агы турар совхозтарын болгаш көдө ажи-агыларын ажи-агы өскө-даа күрүне бугурулуңуң ажи-агыларын бектик күш-ажыл төлөвир ажаап алышыңың бү-гү үзүндө дүжүтүрүңа күсүтүр болуп артар.

Дүжүтүр дүргөн ажаап алырыңа болгаш күскү черин ша-лыпкын аңдарыңа ажи-агы чугула ажи-агы-херектер бо хү-нерде тарааажыларга чок. Оо ажи-агыга шап болгаш минута бүтүрүң өңчө-үрүткүч кылдыр ажи-агылар херек.

Г. ОЛЕИНИК, РСФСР-ның Көдө ажи-агы министрство-зунуң күш-ажылды болгаш ажи-агы төлөвир организаастарының кол эргелелиниң начальниги.

ЧАДААНЫҢ ШАЛЫПЧЫЗЫ

Анык туудууга Хованың Дуван-оол Чадананың көжүп чорутуу механизастыгын 463 колоннада ажи-агыла-ла үш чыл чедип турар. Кызыккан чүктүдү, күш-ажылга со-нуургалар анык туудууга, «Искра» колхозта 200 өөреник өөренип шоканын, Хондерге салбырында «Тыла» совхоз-туң кыргынар бажындарын ажи-агылаа киниринге болурун үзүт-хуузу киниритирген.

Мунуңу чылдарга «Искра» колхозка чазаныкчылдан тур-ган, соода туудууга ажи-агылаа кирген. Оо болуруңуң дү-жүтүгү арга-мергеленин бекитишпеш, шеер чазаныкчы, бы-заңчы болуруңа анык, дашчы болуп ажи-агылар мерге-жиди кызыккан-биле өөренип алган ажи-агылар турар. Чаданна ховарыда 640 өөреник өөренип шоканын тууду-да дашчылар, ажи-агы нормаларын ай санында доктаама 115 — 130 хуу күсүдүн келген.

Согу, фотоу С.ЧЫЛБАК-ООДУУ.

Маңа Ленин ажи-агы турар. ЧУРУКТА: В. И. Ленинниң кабинетинде номпарлаг, «долгашыр»-этакерка. (СЭТА-ның фотохроникасы).

ДЫЛ БАШКЫЛАРЫНЫҢ УЖУРАЖЫШКЫНЫ

Төрөөн дыл шынап-ла уруг-ларын баштайгы материалдыг билишкенин хевирлеш, өскө эртенниң чедипкиниң шигеэлдиг алышыңа ууг ужу-дузун. Тыва шол-ларда төрөөн дылдың өөрел-гези бажык туртушту ээлеп, сөөлү чылдарга бурунгар бажындарын кылган. Шол-ларга дыл башкылаашкынын шынаржыды, бир дугаары-нда, миңа ажи-агы турар дыл башкылаашкыдан хамзаарып.

Уаг-Хемчик бүтү шол-ларын тыва дыл башкыла-рың чаа өөрелдиге чыгынын эргезинде методиктиг катты-жымышкынын баштайгы чы-гыны өртүргөн.

Баштайгы куралдыг РСФСР-ның шолаларын алырдык башкыны Ак-Кыс Апак-оол-она Оин улурун, район шолаларында тыва дыл башкылаашкынын байдалы ба-за чаа өөрелдиге чыгында чу-гула сорулгааларын тодарыт таныштырган. Баштайгы кат-тыжымышкынын киржикчиле-ри арктан чылдарга болаарга секцияны ажи-агыга илеп-кейлиг киришкен. Ары-Уузу шолаларыга элзэн каш чыл улаштыр ажи-агы, тыва дыл өөрелдигезин шынаржы-лыңа көскү чедипкиниң чедип ап келген Мария Тулу-шевца Сарыбай «Өөреникчи-лерин бажында чугааңыс си-стеманың сайыраңгайыска-ларын дугайың» тодарыт чи-жектер-биле баштайк чугаа-ла. Тогалдыккан келген тыва дыл башкыны өөреникчи-лерин коммунисттик кижиз-дилегинге тыва чогаал ки-чээлдерин ууг ужу-дузун айтып, ханы уткалыг илеткелди кылган.

Хайыракан, Ак-Турут, Бу-лун-Терек болгаш өскө-даа шолаларың төлөвир түс-тузунда дыл башкылаашкы-нарында чедип алдыны ту-дурери» деп эртем ажи-агы бар. «Баштайгы тыва хай-нак-кат» деп инек-караан өс-түргөш, 10 муң дөштү белет-кээн. Тес-Хемде чыжыргана-ны ажи-агыларын шигиңчөөн. Чыжырганың чаа аарыла-ры болгаш хоралачыларын тыпшап, хоралачылар-биле демисел-диг арталарын шигиң-чел турар. Ховуларга хаттан көлөр элзенин моодактар-мылктарын болгаш чадан миш-тарын шигиң чыл, олуруту-нуң өңчө хуурааларын дүжү-га-биле шигиң чылган.

Малдык бодун чедип белеткериң сайыраңгайы-дарын, ситен сарааттаа хе-рекселеринг чаа хевирлерин шигиң чил турар. «Мөгөгөй» сов-хозта үзүшкөн арыглар та-раа шаңын, концентратты мал чедип белеткериң пуң-туу база тууду дооскан.

Эртен чылдың эртем-шиңчилел ажи-агыларын чы-гаткычт планнарын күсүт-кен бис — деп, Владимир Да-мбавич өөрүшкүңү чугаа-ла. — Экономиканың болгаш мелиорацияны чыг кылды-рып чедипкиниң ажи-агы келген. Дүжүтүрүңа ажи-агыларын шигиң чил, шигиң чил турар, чамдык түнөөлөдү чедип алган.

Тываның байдалдарына та-рыкта элчестирлөгөзүңе болгаш хоруңуңа дүжүтү-рүп бектиргениң организа-сттык мелиорация чедипки-ниң ажи-агыларын кылдыр эртем-шиңчилелдерин кылдыр Суперфосфатты, ге-ктарга 60-80 кг чыгарылар, эдети 30-40 тоннамы тогери өңчө ажи-агы деп эртем-шиңчилел ажи-агылар тодарат-кан. Ситен көзөр шолдерин, мал оларларын хоруңуң өңчө ажи-агыларын шигиң чил көргөн. Дамыр шолдерге ситен тарымы, хоруңуң бы-жыгларын шигиң чил турар.

Анаа ажи-агыларга кар-тофелдин гектардан ортумак дүжүтү 60-70 центнер тур-да, дүжүтүрүңа станциязыга 199,5 центнер чедип турар. Ынчыл дүжүтү чедип алы-рың арга-хемчег бүтү-ле колхозтарга, совхозтарга не-тередириниң ажи-агы чоруп турар.

«Тываның черин мат-чи-мистерин ажи-агылар, арга-жышты бойдус камгалалыңа

Ленинниң чагаазы ХОВУ ТАРААЗЫ

Эртен шагда сайт дээр сав-кан, күйт дээр күсүң-даа чок, кандаан оран чораш Салы хо-вузу ам — «Долгашыр» тараа-жы. Визеде «тараа тарымы дөштө чилан» чылдар шыт-ты, өргө чылгаар олу чок» диг-тип чораш оо чериниң хову-ларында ам салбан баштайгы та-раа бажып, хат өтпес мыш куржаалары бектип, одалар-ның өңчө-сигениң чидир нотаан үнүп турар. Кандаачал Салы ховузуңуң чарыгыңа-биле «Ленинниң орук» көдө ажи-агы артелинин төөгүзү ча-рылбаа ховулаа.

1920 чылда Донга хамааты дайын дигирин турган. Су-дуг оо чылын Пролетариял станцияның дем-орукчулары көдө ажи-агы комму-низм тургузуу алган. 1921 чыл-дың январь 20-де «Илди-ка-каз» дем-орукчу ажи-агы-нарыңа, мастерлеринге, ал-бан-хаакчылары биле компар-тия үзүңгө чорудуп берген чагаазыңа В. И. Ленин тараа фронтунуңа оо көдө ажи-агы коммунизмин патриот-туг ажи-агы-херектерин бекти-биле үнөөзүн.

Анка таварышкан Москвага пролетаржылар 2002 пуд кы-ам-тас, 1889 пуд 29 фунт арбай, 35 пуд далаан чорудуп берген. Оо пролетариял чамдыкын коммунарлар бот-тарының эвөөс-биле ажи-агы куралдарын дүжүтүр бер-ген. Оо чериниң ховулар хой дүстүгү. Олар оортан дустайы-шкан, сүббөткүлөр бана өрт-тирген. Москвага баяр орту-ка чораш, дуузи тараа биле далганга оран, москвичылар-га чедип бээр белзюн улам арбыдадып алган.

Оо тарааны чедип бээр-ниң оруун эртери берге бол-ган. Коммунарларга биззюн чагаазыңа далган, тарааны алганын бардыкчылашкан, В. И. Ленин мында деп биззюн: «Чүзүңер орук ара саадаш-туруп алган. Ажаа буруу-дур силерниң айдал чорук эртеринер эвөөс-тур. Оо чүзүк Ажи-агыңың Уаг-ко-мисариатыңа чедипкини бээр дугайыңа ажи-агыларын бер-дине. Чорудуп берген ажи-агыларын шигиң чил Москва ховуларын ажи-агыларынга дымдып берген турар».

Боттарының айдала чорук-кап төлөөлери Москвадан ча-нып келерге, коммунарлар оларын өөрүшкүңү уткаан. А оларын Владимир Ильичинде чагаа экелгенин уаза дым-жып каанда, В. И. Ленин оо чагаада чүпү биззюн дымкасаанар клубка со-ммунисттер биле.

Ильичиниң оо чагаазы ком-мунарларын салтакчыларын-га эртердиг тураскал болу берген. Ам Ленинниң үк ча-гаазыңа олуругларын Пролетариял станцияның өртзө шолуңда, колхоз калууңуң көрүзүг самбырадында уугу үжүткө-биле ховулаа бил-жээш, азын каан турар.

Владимир Ильич мында деп биззюн: «Коммунист көдө ажи-агыны тургузуу эгелээ-ниңер мензэ оңа-ла сонугу-ганчыг болду. Ам көдө ажи-агы сайырадыры болгаш көдүрери республиканың муру-нуңа тургузууңа кол сору-галарың бирзөн болуур. Агро-номия эртенниң айттып тур-арын бугулар көдө ажи-агыларын шигиң чил организа-сттыгын турарыңче сатып салыр ужурут силер. Ону ба-рымдалааш, ажи-агыларын бектиг агрономдан кинири-тирениң силерге сүмелдиг».

Донга коллестивация эге-леш бөргө, чаа ажи-агылар тур-гузарың эстафетаның «Ле-нинниң орук» колхоз хүлөө алган. Оо төн Уютный суу-рунда чоочун коммунарлар-ның ажи-агыларын, оларын тургузганы төрөө ажи-агы-ның чораш, чагай чаңчы-ларын уламчылаашкан, чурт-тан турар.

Бистиг бөгүңү ажи-агы-радымын, Владимир Ильи-чиниң чыгыш бугулар чар-тыгын чериниң оо көргөн болза, та кайы хире амыраай

К. Ф. ИЛЛИНОВСКИЙ, (СЭТА-ның корр.). ПРОЛЕТАРСКАЯ СУУР, РОСТОВ ОБЛАСТЬ.

Чер ажи-агы тараа-биле «Бок үнүштер-биле демисел-диг агрохемиктер болгаш химиктиг хемчеглери», «Хору-нуң хаттан болгаш сугдан үзүр-биле демиселдиг хем-чеглери» деп темага эртем ажи-агы күсүдүн. 1970 чыл-дан эгелеш чедипкиниңге

О. КОРОДА.

ЭРТЕМНИНГ ЧЕДИИШКИНЕРИН КӨДЭЗ АЖЫЛ-АГЫЙГА НЕПТЕРЕДИР ДЭЭШ

— Совет эрге-чатырарын чылдарында Тываның көдө ажи-агы бектик механизастыгын көдө ажи-агының бүдүрүлгө болуп өскө-рүлгө, республиканың экономиказын коо адры болу берген—деп, көдө ажи-агы дүжүтүрүңа станциязын дикторунуң эртем тараа-жы ораалакчылар Владимир Дамбавич Назим-оол чуга-лап оулар. Шынап-ла, эртем-ниң чедипкиниң биле ажи-агы ажи-агылар-биле дүжүтүрүңа станциязы ажи-агы болуп турар.

Бо чылда көдө ажи-агы дүжүтүрүңа станциязы 35 хар-лаан. Чадананың унегерлг станциязы деп ат-биле 1934 чылдан 1962 чылга чедир Чоюн-Хемчик районунуң деаг-зоринге эртем-шиңчилел ажи-агыларын чорудуп, рес-публиканың көдө ажи-агы-ның хожугуздангы ажи-агы чедип келген.

Найсаа — Кызылдан 75 км ырак черде «Ильич пар-тия» совхозтун баазаныңа дүжүтүрүңа станциязы 1962 чылда көжүрүп келген. Дүжү-түрүңа станциязыңа Тайды-ажи-агыларын дүжүтүрүңа

ажи-агыларын 1966 чылда бээр шигиңчел кел-ген. Тываның муруну ажи-агы бектик бодун дүжүт хойларын нарын дүжүтү уксаалыг кош-карлары-биле хайнакташты-рар ажи-агы 10 чыл дүжүтүрү-да массалык-биле боттизм-дан. Хайнак хойларын бирзө-лө 3-4 кг дүжүт берип турар. Дүжүтүрүңа станциязын эргезинде уксаалыкчылдан тус-кай баазаы чок болганы-биле кошкарларын Красав-ск крайдан экелген, бистиг байдалымыска непердиги, өс-түрү келген. Ында «Чүм» совхозтан бир харам 990 кошкарларын Тывага экелген. Кошкарлар бо чыл-да 2,5 харам, бирзө-лө 4—6 кг дүжүт берген. Кошкарлар усаа-ажылы ажи-агы ажи-агы, Тываның агаар-бой-ду бажындарыңа чамдыкты-рын өсүргөн. 1971 чылдан эгелеш республиканың кол-хозтарына, совхозтарына дүжүтүрүңа станциязы чылдың-дан 300—400 баш уксаалыг кошкарларын садыр алар.

Чер ажи-агы тараа-биле «Беш шөдүт тарыкта элчестир-лөгөзүңе болгаш хоруңуңа дүжүтүрүңа ажи-агыларын шигиң чил, шигиң чил турар, чамдык түнөөлөдү чедип алган.

Тываның байдалдарына та-рыкта элчестирлөгөзүңе болгаш хоруңуңа дүжүтү-рүп бектиргениң организа-сттык мелиорация чедипки-ниң ажи-агыларын кылдыр эртем-шиңчилелдерин кылдыр Суперфосфатты, ге-ктарга 60-80 кг чыгарылар, эдети 30-40 тоннамы тогери өңчө ажи-агы деп эртем-шиңчилел ажи-агылар тодарат-кан. Ситен көзөр шолдерин, мал оларларын хоруңуң өңчө ажи-агыларын шигиң чил көргөн. Дамыр шолдерге ситен тарымы, хоруңуң бы-жыгларын шигиң чил турар.

Анаа ажи-агыларга кар-тофелдин гектардан ортумак дүжүтү 60-70 центнер тур-да, дүжүтүрүңа станциязыга 199,5 центнер чедип турар. Ынчыл дүжүтү чедип алы-рың арга-хемчег бүтү-ле колхозтарга, совхозтарга не-тередириниң ажи-агы чоруп турар.

«Тываның черин мат-чи-мистерин ажи-агылар, арга-жышты бойдус камгалалыңа

эртем ажи-агыларын шигиң чил, шигиң чил турар, чамдык түнөөлөдү чедип алган.

Тываның байдалдарына та-рыкта элчестирлөгөзүңе болгаш хоруңуңа дүжүтү-рүп бектиргениң организа-сттык мелиорация чедипки-ниң ажи-агыларын кылдыр эртем-шиңчилелдерин кылдыр Суперфосфатты, ге-ктарга 60-80 кг чыгарылар, эдети 30-40 тоннамы тогери өңчө ажи-агы деп эртем-шиңчилел ажи-агылар тодарат-кан. Ситен көзөр шолдерин, мал оларларын хоруңуң өңчө ажи-агыларын шигиң чил көргөн. Дамыр шолдерге ситен тарымы, хоруңуң бы-жыгларын шигиң чил турар.

Анаа ажи-агыларга кар-тофелдин гектардан ортумак дүжүтү 60-70 центнер тур-да, дүжүтүрүңа станциязыга 199,5 центнер чедип турар. Ынчыл дүжүтү чедип алы-рың арга-хемчег бүтү-ле колхозтарга, совхозтарга не-тередириниң ажи-агы чоруп турар.

«Тываның черин мат-чи-мистерин ажи-агылар, арга-жышты бойдус камгалалыңа

